

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедри економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

3

економічної теорії

на тему

**«Ринок будівельних матеріалів в Україні та світі: тип, структура,
сучасний стан та перспективи розвитку»**

Студентки II курсу групи ЕПП-22

Війтик Ю.В

Науковий керівник:

к.е.н, Жовковська Т.Т.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Тернопіль - 2017 р.

План

Вступ

Розділ I. Теоретичні засади ринку будівельних матеріалів: типологія та структура.

Розділ II. Сучасний стан розвитку ринку будівельних матеріалів України та світі.

Розділ III. Перспективи розвитку ринку будівельних матеріалів.

Висновок

Список використаної літератури

Додатки

Зміст

Вступ.....	4
Розділ I. Теоретичні засади ринку будівельних матеріалів: типологія та структура.....	6
Розділ II. Сучасний стан розвитку ринку будівельних матеріалів України та світі.....	9
Розділ III. Перспективи розвитку ринку будівельних матеріалів.....	16
Висновок.....	19
Список використаної літератури.....	21
Додатки.....	23

Вступ

Сучасні тенденції розвитку внутрішнього ринку держави у сфері торгівлі характеризуються поступовою зміною його структури зокрема в сегменті непродовольчих товарів. Одним із динамічних ринків десятиліття є ринок будівельних матеріалів, який відрізняється щорічним збільшенням частки у структурі роздрібного та оптового товарообороту. За оцінками аналітиків, якщо в Європі ринок будівельних матеріалів зростає щорічно на 2-3% то в нашій державі - на 12-15% в рік. Тенденції на даному ринку впливають на інші сфери економіки ціни на будівельні матеріали впливають на вартості будівництва значні маркетингові бюджети роздрібних посередників ринку дозволяють їм заволодіти новими технології просування товару; розвиток роздрібної торгівлі дозволяє нарощувати доходи для вітчизняних виробників будівельних матеріалів, адже ця галузь безпосередньо визнана однією з пріоритетних у контексті інтеграцій країни до світового співтовариства.

Мета курсової роботи є вивчення ринку будівельних матеріалів в Україні та світі, теоретико-методологічних основи та практичної рекомендації розвитку ринку будівельних матеріалів.

Актуальність теми. Ринок будівельних матеріалів є важливим сегментом будівельного комплексу, від функціонування якого залежить правильність, ефективність та конкурентоспроможність будівництва загалом. Нестабільна ситуація в будівельному комплексі спричинила певний занепад у виробництві будівельних матеріалів. Якщо до 2008 року ринок будівельних матеріалів стабільно розвивалась, то впродовж 2010-2012 років зниження обсягів виробництва спостерігалось фактично за всіма видами будівельних матеріалів. Для виходу з кризових умов господарювання та впевненого розвитку ринок будівельних матеріалів потребує удосконалення управління. Питаннями управління ринком будівельних матеріалів та будівельним комплексом загалом займалося чимало українських і зарубіжних науковців, зокрема Анін В.І., Асаул А.М., Батуков С.А., Бондаренко Є.В., Воронін А.В., Дурандіна Є.В., Емельянов О.С., Захарченко А.І., Каракай Ю.В., Козик В.В.,

Крушевський А.В., Литвин Б.М., Личев О.Ю., Лі А.С., Маєрс Д., Моїсеєнко Є.С., Сазонова Л.І., Сердюк Т.В., Проценко В.Я., Толман Ф., Федішин Б.П. та інші. Регіональним проблемам розвитку будівельного комплексу приділено увагу в роботах Веріжнікова І.В., Пруненка Д.О., Савчука Л.І., Хахльова О.В., Шевчук Л.Т. та інших.

Водночас, багато питань, пов'язаних з управлінням ринком будівельних матеріалів у системі стратегічного розвитку України, залишаються не до кінця розглянутим. Спеціальних досліджень потребують проблеми аналізу та прогнозування розвитку ринку будівельних матеріалів у системі економіки держави, визначення поняття та методичних підходів до оцінювання потенціалу розвитку, формування стратегічних напрямів для ефективного функціонування ринку будівельних матеріалів України в теперішніх умовах. Усе вище сказане обумовлює актуальність вибраної теми курсової роботи, визначило її мету та завдання.

Об'єктом дослідження є ринок будівельних матеріалів в Україні та світі.

Предметом дослідження є сучасний стан та перспективи розвитку ринку будівельних матеріалів.

Завданнями курсової роботи є наступні:

1. Визначити теоретичні засади ринку будівельних матеріалів.
2. Проаналізувати сучасний стан розвитку ринку будівельних матеріалів України та світі.
3. Дослідити перспективи розвитку ринку будівельних матеріалів.

Інформаційну базу дослідження склали статистичні матеріали, спеціальні монографічні й періодичні джерела, програмне забезпечення, книжкові видання та журнали тощо.

Розділ I. Теоретичні засади ринку будівельних матеріалів: типологія та структура.

Про стан економіки будь-якої держави можна судити за обсягами її будівництва, тому ринок будівельних матеріалів впевнено називають індикатором інвестиційної активності. Теперішній ринок будівельних матеріалів - це комплексна галузь, яка вібрала у собі більше двадцяти самостійних підгалузей, чимало з яких, у свою чергу, нараховують у своєму складі кілька видів виробництв, при цьому кожна підгалузь утворює свій ринок, який функціонує самостійно, утворюючи в сукупності загальний ринок будівельних матеріалів. По ситуації в будівельному комплексі можна сміло судити про інноваційно-інвестиційні процеси, які відбуваються в економіці України.

Реалізація ринкових відносин у будівельному комплексі має особливості, загальні для всіх галузей ринку будівництва: з одного боку, відбувається прив'язка до землі, тривалі терміни будівництва, великі одноразові витрати капітальних вкладень і т.п., з іншого - особливості, пов'язані зі специфікою виду (галузі) будівельної діяльності. Мова йде про те, що будівельно-монтажні організації, зайняті в житлово-цивільному будівництві, функціонують в основному на регіональних (місцевих) ринках, у той же час як зайняті у виробничому будівництві (особливо в нафтогазовидобувній промисловості, транспорті, енергетиці тощо) працюють як на території певного регіону, так і на території суб'єктів держав. В свою чергу, перехід до ринку в будівельних матеріалів має свої певні труднощі, які зумовлені загальним кризовим станом економіки народного господарства (інвестиційний спад, інфляція, скорочення чисельності кадрів та ін.) [1, с. 65-66].

Будівельний ринок являє собою організаційно-господарську систему: в умовах дії товарно-грошових відносин суб'єкти ринку (інвестори, замовники, підрядники, проектні організації, підприємства промисловості будівельних матеріалів та ін.) Реалізують свої взаємні економічні інтереси.

Ринок будівельних матеріалів як система включає:

- а) суб'єкти (елементи) будівельного ринку;
- б) об'єкти (предмети) ринкових відносин;
- в) інфраструктуру ринку будівельних матеріалів;
- г) ринковий механізм;
- д) державний контроль, регулювання і саморегулювання ринку.

У свою чергу, суб'єктами (елементами) ринку будівельних матеріалів вважаються: інвестори, замовники, підрядники, проектно-вишукувальні організації, науково-дослідні інститути, підприємства промисловості будівельних матеріалів, виробів та конструкцій, підприємства будівельного і дорожнього машинобудування, підприємства (заводи) - виробники технологічного, енергетичного та іншого обладнання, населення.

Об'єктами (предметами) ринкових відносин є: будівельна продукція (будівлі, споруди, об'єкти, їх комплекси та ін.); будівельні машини, транспортні засоби, енергетичне, технологічне та інше обладнання; матеріали, вироби, конструкції; капітал; робоча сила; інформація і т.д.

Рушійною силою ринкового механізму вважається наявність попиту та пропозиції. Країна встановлює і керує інституційними залежностями суб'єктів будівельного ринку та його інфраструктурою на основі податкових зобов'язань, субвенцій, антимонопольних заходів, амортизаційних відрахувань і т.д.

Ринок будівельних матеріалів є великою частиною економіки будь-якої держави. Ця галузь, будучи вагомою матеріальною базою для будівельного комплексу, серйозно впливає на темпи зростання в інших галузях економіки і соціально-економічний стан суспільства в цілому.

Ринок будівельних матеріалів являє собою виробництво основних видів будівельних матеріалів - цементу, цегли та інших стінових матеріалів, бетону і бетонних конструкцій, азбоцементних виробів, плитки керамічної, брущатки, теплоізоляційних матеріалів, покрівельних матеріалів і багатьох інших. Ринок будівельних матеріалів містить у собі наступні підгалузі:

- виробництво цементу;

- виробництво вапняних, гіпсових і місцевих в'язких матеріалів і виробів з них;
- виробництво бетонних і збірних залізобетонних конструкцій і виробів;
- виробництво стінових матеріалів;
- виробництво будівельної кераміки;
- виробництво азбестових і азбестоцементних виробів;
- виробництво полімерних буд матеріалів;
- виробництво м'яких покрівельних і гідроізоляційних матеріалів;
- виробництво облицювальних матеріалів і виробів з природного каменю;
- виробництво пористих заповнювачів;
- виробництво теплоізоляційних матеріалів;
- виробництво нерудних будматеріалів;
- виробництво санітарно-технічних виробів;
- виробництво опалювальних систем;
- склоробне виробництво;
- деревообробне виробництво;
- виробництво лакофарбових матеріалів;
- інші галузі [1, с. 65-66].

За даними Державної служби статистики України (Держстату України) виробництвом будівельних матеріалів в Україні займається майже 9 тис. організацій, більша частина яких розташована у Київській, Львівській, Харківській, Донецькій, Сумській та Житомирській областях. Але асортимент та якість продукції державних виробників не завжди задовольняє потреби сучасного будівництва. Суттєве відставання зумовлене недостатнім технічним рівнем виробництва, для підвищення якого необхідні інноваційні та інвестиційні проекти.

Розділ II. Сучасний стан розвитку ринку будівельних матеріалів України та світі

Ринок будматеріалів на сьогоднішній день є ваговою складовою суспільного виробництва і ключовою у забезпеченні якості життя людей і прискорення інноваційного розвитку багатьох сфер матеріального виробництва. У сьогоднішній день, зайшовши до будівельного магазину, можна купити все від «а» і до «я» що стосується будівництва. Великий асортимент майже не відрізняється у всіх магазинах, а вигідне ділення розташування по видах продукції дозволяє швидко зорієнтуватися в торговому просторі і самостійно вибрати потрібні товари.

Будівельний комплекс тісно пов'язаний з усіма галузями господарства. За його участю створюється більшість основних виробничих і невиробничих фондів. Разом з тим ринок є споживачем продукції багатьох галузей. У будівництві використовується 10% продукції машинобудування, 20% прокату чорних металів, 40% лісоматеріалів. Ринок споживає товари хімічної промисловості (лаки, фарби, пластмаси). Для виробництва будівельних матеріалів потрібна чимала кількість палива та води. Будівельні матеріали, конструкції є важливою частиною вантажообігу транспорту. Витрати на перевезення в собівартості будівництва становлять біля 25%. Частка будівельного комплексу в господарстві досить велика. В Україні внутрішній валовий продукт будівництва становить 8%. Комплекс займає майже 10% всіх зайнятих у господарстві, з них 6% - у будівництві. Функції ринку будматеріалів невагомий через слабкий взаємозв'язок їх з іншими галузями виробництва щодо сировини і збуту готової продукції. Якщо розглядати господарський комплекс економічного району то ринок будівельних матеріалів виконує роль обслуговуючої галузі, тому розміщено здебільшого у великих містах. Так, у Києві розташовано чимало заводів будівельних матеріалів. Ринок будівельних матеріалів відзначається складною галузевою структурою. Найважливішими підгалузями є виробництво стінових, рулонних покрівельних і гідроізоляційних матеріалів, азбестоцементних труб і шиферу, видобуток і переробка нерудних

будівельних матеріалів, цементна промисловість, виробництво будівельної кераміки. На них припадає понад 80% всієї продукції і майже 90% зайнятих у будівельній промисловості. Основними чинниками розміщення підприємств галузі є територіальне зосередження виробництва, наявність будівельної мінеральної сировини, трудових ресурсів, транспортних комунікацій. [2, с. 23-26].

Протягом 2015 року роздрібний товарооборот ринку будівельних матеріалів в Україні становив 10,424 млрд.грн що складає 6,13% обсягу роздрібної торгівлі непродовольчими товарами. За цим показником він поступається лише ринку автомобілів, який посідає лідируючі позиції в сегменті непродовольчих товарів. Якщо порівнювати темпи приросту роздрібного товарообороту підприємств торгівлі, торгівлі непродовольчими товарами та торгівлі будівельними матеріалами дозволяє говорити, що саме останній ринок показав найкращі результати - зростання обсягів товарообороту будівельних матеріалів протягом 2011- 2016 років склало 222,82% проти 197,77 % в середньому по торгівлі.

До позитивних моментів слід віднести і значно швидше зростання індексу фізичного обсягу товарної структури торгівлі будівельними матеріалами в порівнянні із середньогалузевим показником (за виключенням кризового 2009 року) що свідчить про те,що зростання відбувається не лише за рахунок зростання цін на товар. Швидке зростання торговельної діяльності в Україні, яке розпочалось у 2000 році відобразилося у щорічному збільшенні кількості торговельних підприємств, їх товарообороту, що прямо відбилось на кількості зайнятих в торгівлі та на фонді оплати праці. Поряд з цим, саме торговельні підприємства одними з перших зазнали впливу кризи та зниження купівельної спроможності населення. Як наслідок 2014 та 2015 роках близько 40% торговельних підприємств зазнали збитків. Тому відновлення позитивних результатів у рентабельності як операційної, так і всієї діяльності торговельних підприємств у 2015-2016 рр. слід вважати хорошою тенденцією.

Ринок будівельних матеріалів також зазнав великих збитків в період кризи, хоча слід зазначити, що їх величина була дещо меншою, ніж в цілому по торгівлі -6,9% та -1,2% проти -8,3% та 3,8% відповідно у 2014 та 2015 роках, а результати діяльності на ринку будівельних матеріалів дозволили підприємствам отримати значно кращі результати за 2016 рік - рентабельність їх операційної діяльності склала 0,8% при від'ємному результаті(-0,3%) цілому по галузі [10].

У 2015 році ситуація на українському ринку будівельних матеріалів вагомо поліпшилася, ключові показники розвитку вийшли із зони від'ємних значень, що обумовлено поліпшенням ситуації на суміжних ринках, які визначають потенціал розвитку ритейлу будматеріалів в середньостроковій перспективі. До таких основних чинників його розвитку слід віднести: ринок житлового будівництва; ринок іпотечного і споживчого кредитування; обсяги виробництва будівельних та оздоблювальних матеріалів в Україні [3, с. 65-66].

Значна частина подібних ринків була продемонстрована в 2015-2016 рр. у збільшенні позитивної динаміки: сповільнився спад в житловому будівництві, більш ніж в два рази виріс обсяг іпотечного кредитування. У виробництві будівельних матеріалів слід відзначити наявність різноспрямованих тенденцій, однак переважно виробництво будівельних матеріалів характеризувалось зростанням. Крім того, сильний вплив на темпи розвитку роздрібною торгівлі будівельними матеріалами мають такі показники, як рівень доходів населення і курс гривні по відношенню до основних валют. Розглянемо докладніше визначені чинники функціонування підприємств торгівлі будівельними матеріалами. У 2011 р. спад в житловому будівництві сповільнився, за даними Державної служби статистики України, обсяг введення житлових будинків за підсумками року склав 9339,3 тис. кв. м, що на 28,9% більше ніж у 2013 році та наближається до максимальних показників 2014 року 10495,6 тис.кв.м. (рис 2.1.)

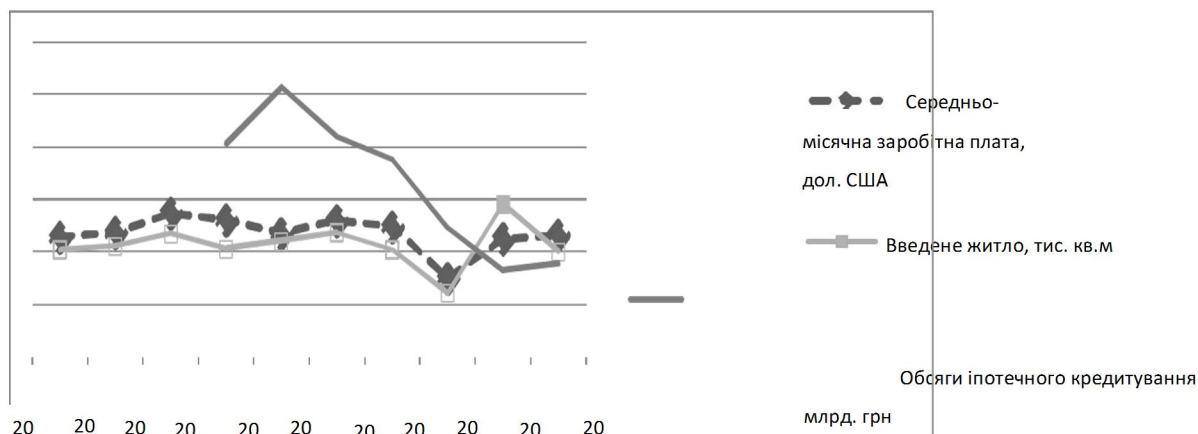

Рис.2.1. Темпи зростання основних чинників розвитку ринку будівельних матеріалів % до попереднього року.

Джерело: Борейко В. І. Перспективи виробництва будівельних матеріалів в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://index.boreiko.com.ua/index/infl>

У кризовий період український ринок нерухомості втратив інвестиційну привабливість. Проте на сьогодні є перспективи розвитку у торговельній та житловій сфері, оскільки у напрямі будівництва торговельної нерухомості існують можливості отримання прибутків від нових проектів, на ринку житлової нерухомості зберігається дефіцит житла 2011 році зросли обсяги кредитування будівельної галузі. Так, за підсумками 2011 році банками було надано нових кредитів на суму 20,1 млрд. грн, що на 40,6% більше, ніж за аналогічний період попереднього року основною проблемою, яка як і раніше гальмує розвиток ринку житлової нерухомості залишається ситуація з іпотечним кредитуванням.

На початок вересня 2015 р. заборгованість населення перед фінансовими установами за іпотечними кредитами становила 97,87 млрд. грн., що на 11,8 млрд. грн. менше, ніж на початку року. Стагнація іпотечного ринку продовжується, хоча у першій половині поточного року мали місце очікування нарощення обсягів ринку, коли у травні-червні обсяги іпотечних портфелів банків стабілізувались, у липні навіть зросли на 1,7 млрд. грн. Проте вже у серпні обсяги ринку зменшились одразу на 6,2 млрд. грн. Після номінального збільшення обсягів іпотечних кредитів у 2012 р. внаслідок переоцінки їхньої

валютної складової у 2013 р. мало місце зменшення частки іпотечних кредитів у кредитних портфелях банків. Так, наприклад із жовтня 2012 по жовтень 2013 р. частка іпотеки в загальному кредитному портфелі банків скоротилася з 18,4 по 12,2% в кредитному портфелі фізичних осіб – з 55 до 47,2% [5 с. 76-77]

У 2016 р. вітчизняне виробництво будівельних матеріалів повільно початого збільшуватися, однак різноспрямовані тенденції характерні для 2014 р. зберігалися. Про це свідчать дані Державної служби статистики за різними категоріями будівельних матеріалів. За темпами приросту виробництва в 2016 р. лідирували сухі будівельні суміші та газобетон, що додали 30% і 25% відповідно. За оцінками експертів [3] в грошовому виразі загальний ріст виробництва будівельних матеріалів в Україні склав не більше 3-4% в 2011 році.

У 2014 році в результаті проблем із фінансуванням скорочувались обсяги будівельних робіт, а отже, значно знизилась обсяги введення об'єктів в експлуатацію. Відповідно, зменшення обсягів будівельних робіт обумовило зменшення попиту на будівельні матеріали, що позначилося на скороченні обсягів їх виробництва. Це пов'язано з тим, що у 2014 році, здебільшого, виконувалися оздоблювальні роботи у будинках, що були зведені у докризовий період, а також зі стабільним попитом індивідуальних забудовників з високим рівнем доходів.

На товарну структуру, цінову політику та насиченість ринку будматеріалів вплинуло і те, що у 2014-2016 роках, порівняно з 2013 роком, скоротилися обсяги як експорту, так і імпорту будівельних матеріалів. Зменшення обсягів експорту було, насамперед, пов'язано зі скороченням попиту на будівельні матеріали у Російській Федерації та інших країнах СНД, які є основними споживачами української будівельної продукції. На зменшення обсягів імпорту, окрім коливань попиту, вплинула девальвація національної валюти, внаслідок якої суттєво зросли ціни на іноземну продукцію. Основними постачальниками будівельних матеріалів в Україну є підприємства Польщі, Туреччини, Іспанії, Італії та Китаю [6, с. 7-53].

Проведемо оцінювання впливовості таких факторів як: 1) виконані будівельні роботи у реальному секторі економіки (x_1) та 2) реальні доходи населення (x_2) обсяги сукупного товарообороту підприємств торгівлі будівельними матеріалами в Україні Y (рис 2.2. рис 2.3.)

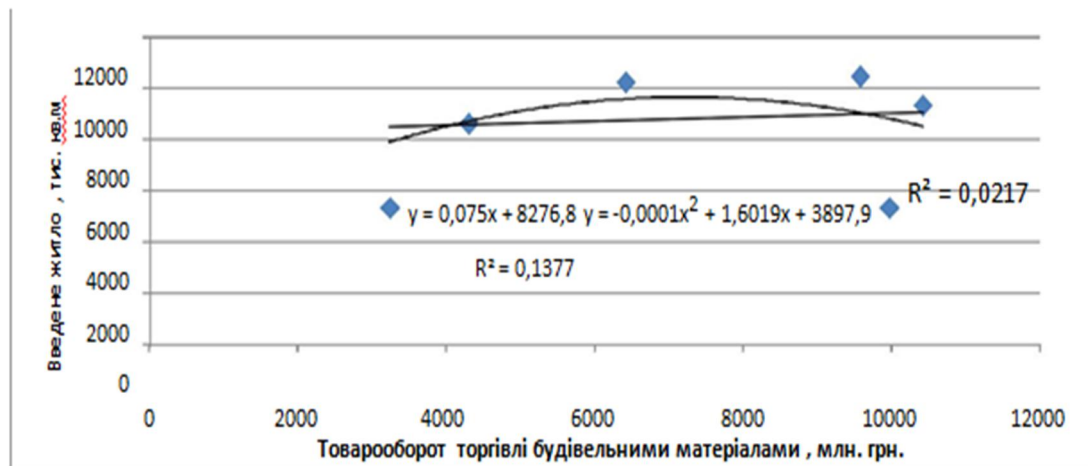
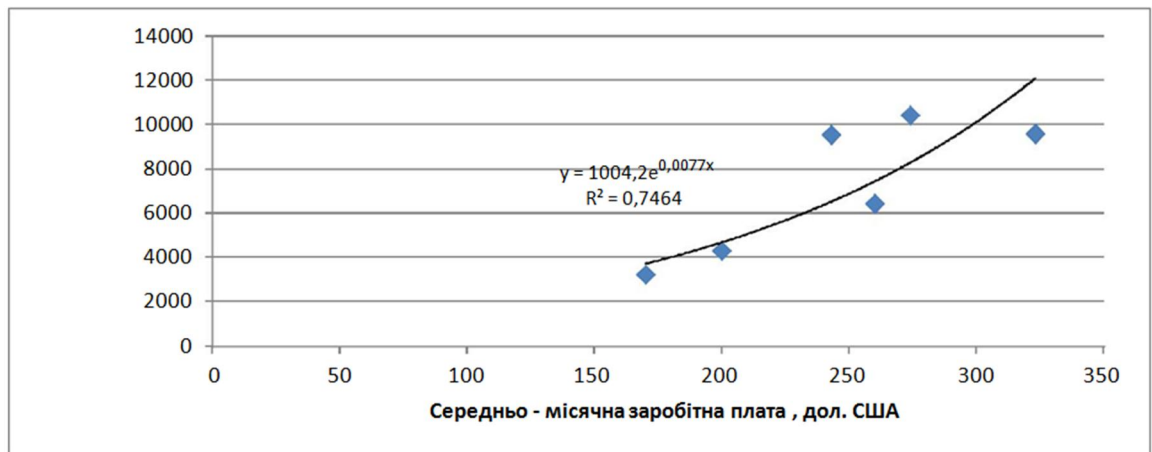

Рис. 2.2. Кореляційне поле залежності обсягів сукупного товарообороту будівельними матеріалами від обсягів введеного в експлуатацію житла в Україні за 2005 -2016 роки.

Джерело: Борейко В. І. Перспективи виробництва будівельних матеріалів в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://index.boreiko.com.ua/index/infl/>]

Однак, кореляційно-регресійний аналіз (рис 2.2. рис 2.3.) засвідчує незначний рівень взаємовпливу показників обсягу сукупного товарообороту будівельних матеріалів та обсягів введеного в експлуатацію житла в Україні за 2005-2016 роки. Залежно від типу регресійної моделі коефіцієнт детермінації складає лише 0,021 (лінійна модель) та 0,137 (поліномінальна модель). Цілком логічним поясненням цього феномену є те, що значна частка товарів, що входять до групи будівельних матеріалів, купується не для будівництва, а для ремонту приміщень, особливо приватних квартир та будинків. Дана думка підтверджується і специфікою українського первинного ринку житла, значне переважання в структурі якого належить квартирам без виконаних ремонтних робіт. Тобто останні не включені в обсяги виконаних будівельних робіт. Через відсутність статистичних даних про обсяги ремонтних робіт, що здійснюються населенням, не можливо кількісно оцінити вплив даного параметру на динаміку

ринку. Однак, на нашу думку, відсутні дані цілком обґрунтовано можна замінити динамікою реальних доходів населення, адже саме через їх зростання спостерігається активність громадян у даній сфері. Тому побудуємо модель залежності обсягів ринку будівельних матеріалів від реальних доходів населення (рис. 2.3.)

Джерело: Борейко В. І. Перспективи виробництва будівельних матеріалів в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://index.boreiko.com.ua/index/infl/>

Рис 2.3. Кореляційне поле залежності обсягів сукупного товарообороту торгівлі будівельними матеріалами від середньомісячної зарплати в Україні за 2005 -2016 роки.

При цьому зауважимо, що аналіз показав значно більшу залежність ринку будівельних товарів від розміру середньомісячної заробітної плати в Україні, вираженої у доларах США, аніж в гривнях. Це пояснюється тим, що доларовий еквівалент заробітної плати більш точно відображає реальну купівельну спроможність населення. Отже, саме зростання реальних доходів населення на 74,6% пояснює зростання обсягів товарообороту роздрібної торгівлі будівельними матеріалами. Поліномінальний характер такої залежності дозволяє стверджувати, що із зростанням доходу домогосподарства все більшу його частку витрачають на купівлю будівельних матеріалів.

Тенденції значною мірою обумовлені структурою будівельної діяльності по регіонах. Так, більше половини обсягів будівельних робіт у 2014-2015 роках виконано підприємствами 3 регіонів: Києва, Дніпропетровської та Львівської

областей. Однак, дещо інший розподіл областей маємо при аналізі обсягів товарообороту торгівлі будівельними матеріалами. В розрахунку на одного жителя найвищими показниками обсягу торгівлі будівельними матеріалами характеризуються Київська з (м Київ) Вінницька, Запорізька, Одеська області[7, с 19-23].

Розділ III. Перспективи розвитку ринку будівельних матеріалів

Будівельний комплекс тісно пов'язаний з усіма галузями господарства. За його участю створюється більшість основних виробничих і невиробничих фондів. Разом з тим комплекс є споживачем продукції багатьох галузей. У будівництві використовується 10% продукції машинобудування, 20% прокату чорних металів, 40% лісоматеріалів. Воно споживає вироби хімічної промисловості (лаки, фарби, пластмаси). Для виробництва будівельних матеріалів потрібна велика кількість палива й води. Будівельні матеріали, конструкції є важливою складовою частиною вантажообігу транспорту. Транспортні витрати в собівартості будівництва становлять біля 25%. Частка будівельного комплексу в господарстві досить значна. В Україні валовий внутрішній продукт тільки будівництва становить 8%. Комплекс охоплює майже 10% усіх зайнятих у господарстві, з них 6% - у будівництві.

Комплексотворні функції ринку будівельних матеріалів незначні через слабкий зв'язок її з іншими галузями виробництва щодо сировини і збуту готової продукції. У господарському комплексі економічного району вона виконує роль обслуговуючої галузі, тому сконцентрована здебільшого у великих містах. Так, у Києві розташовано чимало заводів будівельних матеріалів [11, с. 100-103].

Ринок будівельних матеріалів відзначається складністю галузевої структури. Найважливішими підгалузями є виробництво стінових, рулонних покрівельних і гідроізоляційних матеріалів, азбестоцементних труб і шиферу, видобуток і переробка нерудних будівельних матеріалів, цементна

промисловість, виробництво будівельної кераміки. На них припадає понад 80% всієї продукції і майже 90% зайнятих у будівельній промисловості.

Основними чинниками розміщення підприємств галузі є територіальне зосередження виробництва, наявність будівельної мінеральної сировини, трудових ресурсів, транспортних комунікацій. Виробничі галузі тяжіють до великих промислових центрів і вузлів, населених пунктів із значним обсягом житлового і цивільного будівництва.

Минулий 2016 рік був важким випробуванням для нашої країни. Загальний занепад у всіх сферах бізнесу сильним і негативним чином позначився на будівельній галузі, в тому числі. Тут спостерігається тенденція зниження попиту, що по ланцюжку відбилося і на зниженні попиту на будівельні матеріали[13, с. 65-66].

Держава перебуває в стані повної невизначеності у всьому. Тому, виникло деяке побоювання будь-яких можливих негативів, у зв'язку з чим чимало споживачів будівельного ринку зайняли позицію очікування.

Будівельні компанії, які не змогли продати те, що побудували, призупинили чергове будівництво. Компанії, що виробляють будматеріали, не змогли збути власну продукцію і також призупинили виробництво.

Обвал національної валюти і зростання цін на енергоресурси, неминуче призведуть до подальшого зростання цін на будівельні матеріали. За різними оцінками, собівартість виробництва будівельних матеріалів в 2016 році може збільшитися на 40 %. До чого це призведе, пояснювати не потрібно. Однак в цій ситуації можуть знайтися свої позитивні сторони. Одночасно з падінням обсягів можна очікувати посилення конкуренція на будівельному ринку і посилення вимог до якості будівельних робіт. На ринку залишаться лише ті компанії, які можуть гарантувати швидку і якісну роботу на світовому рівні

Отже, на сьогоднішній день ринок будівельних матеріалів в Україні має такі основні проблеми: втрата таких великих внутрішніх виробників та постачальників будівельної сировини та матеріалів, як підприємства Донбасу ,

які знаходяться у зоні антитерористичної операції та виробників з Автономної Республіки Крим; стан економіки в країні призвів до відтоку інвестицій у всі галузі, у тому числі у галузь будівництва та будівельних матеріалів; зростання ціни на енергоносії призводить до збільшення собівартості будівельних матеріалів, при зменшенні попиту загалом по країні, падіння курсу гривні на міжнародному ринку значно збільшило вартість імпортованих матеріалів; основними споживачами ринку будівельних матеріалів є будівельні підприємства, що займаються будівлею житлових та нежитлових будинків, приміщень, споруд та ін. Зменшення платоспроможності як населення так і більшості підприємств та організацій країни призвели до значного падіння попиту на продукцію будівництва [15, с. 35-39].

Основними шляхами покращення та вдосконалення ситуації на ринку є: підтримка національного виробника будівельних матеріалів з боку держави з ціллю зменшення імпорту, пошук нових ринків збуту, розробка маркетингових стратегій розвитку галузі, використання сучасних технологічних методів видобутку та виробництва буд. матеріалів.

Висновки

На основі курсової роботи можна зробити висновки:

1. На основі аналізу стратегічних напрямів розвитку ринку будівельних матеріалів у світі виявлено орієнтацію підприємств галузі на виробництво та впровадження енергоефективних матеріалів і технологій та екологічно чистих будівельних матеріалів. Розроблення та впровадження інновацій у даних напрямках у промисловості будівельних матеріалів є необхідною умовою ефективного розвитку галузі на перспективу.

Певний вплив на стан ринку будівельних матеріалів та будівельного комплексу регіонів України мала глобальна економічна криза. Скорочення обсягів виготовлення будівельних матеріалів у 2013-2014 роках спостерігалось фактично за всіма видами продукції. Дестабілізаційні процеси виявлено і в будівельному комплексі Тернопільської області. Обсяг виконаних будівельних робіт у 2015 році в області становив лише 60 % показників 2014 року. Основними причинами зниження обсягів будівництва в регіоні стали прояви загальнодержавної економічної кризи, зокрема суттєві валютні коливання, криза ліквідності банківських установ, скорочення внутрішнього платоспроможного попиту. Вирішення вказаних проблем можливе при переорієнтації виробництва на інноваційні матеріали і технології, удосконалення системи управління, впровадження нових форм взаємодії підприємств будівельного комплексу, зокрема шляхом формування будівельних кластерів.

2. Основними факторами впливу на потенціал розвитку ринку будівельних матеріалів визначено: наявність мінерально-сировинних ресурсів, розвиток будівництва, наявність шляхів сполучення та трудових ресурсів.

Застосовуючи факторний аналіз, виділено систему із відповідно мінерально-сировинного, будівельного, транспортного та трудового індикаторів, на основі яких розроблено методику комплексної оцінки потенціалу розвитку промисловості будівельних матеріалів.

3. Впроваджену методику комплексної оцінки потенціалу розвитку ринку будівельних матеріалів введено для підприємств цегельної промисловості Тернопільської області. Проведено диференціацію районів області на чотири групи (кластери) з низьким, середнім, високим та найвищим рівнем потенціалу. Розроблена методика комплексної оцінки потенціалу розвитку ринку будівельних матеріалів може використовуватись не лише на рівні дослідження потенціалу розвитку промисловості будівельних матеріалів районів, а й на обласному та на рівні певних економічних регіонів у залежності від мети дослідження.

4. Формування будівельних кластерів потребує економічної обґрунтованості можливостей та перспектив їх створення, наявності визначених у дисертації ресурсних, ринкових і соціальних умов. На основі вітчизняного та зарубіжного досвіду функціонування будівельних кластерів розроблено концептуальну модель формування будівельного кластера, що є основою ефективного його створення в регіоні.

6. Дослідження стану та перспектив розвитку ринку будівельних матеріалів України, аналіз ресурсних, соціальних та ринкових умов формування будівельного кластера виявив доцільність створення такої структури в межах області для виходу ринку будівельних матеріалів та будівельного комплексу з кризових умов господарювання та перспективного розвитку, підвищення інвестиційної привабливості регіону загалом.

6. Ефективний розвиток ринку будівельних матеріалів можливий за правильною стратегією управління галуззю на регіональному рівні. Тому в роботі розроблено концепцію стратегії розвитку ринку будівельних матеріалів. Метою стратегії визначено забезпечення сприятливих умов для ефективного розвитку ринку будівельних матеріалів. Для реалізації вказаної мети виділено основні стратегічні цілі: випуск конкурентоспроможної продукції, ефективне використання власних сировинних ресурсів, налагодження співпраці в межах будівельного кластера, міжнародне співробітництво.

Список використаної літератури

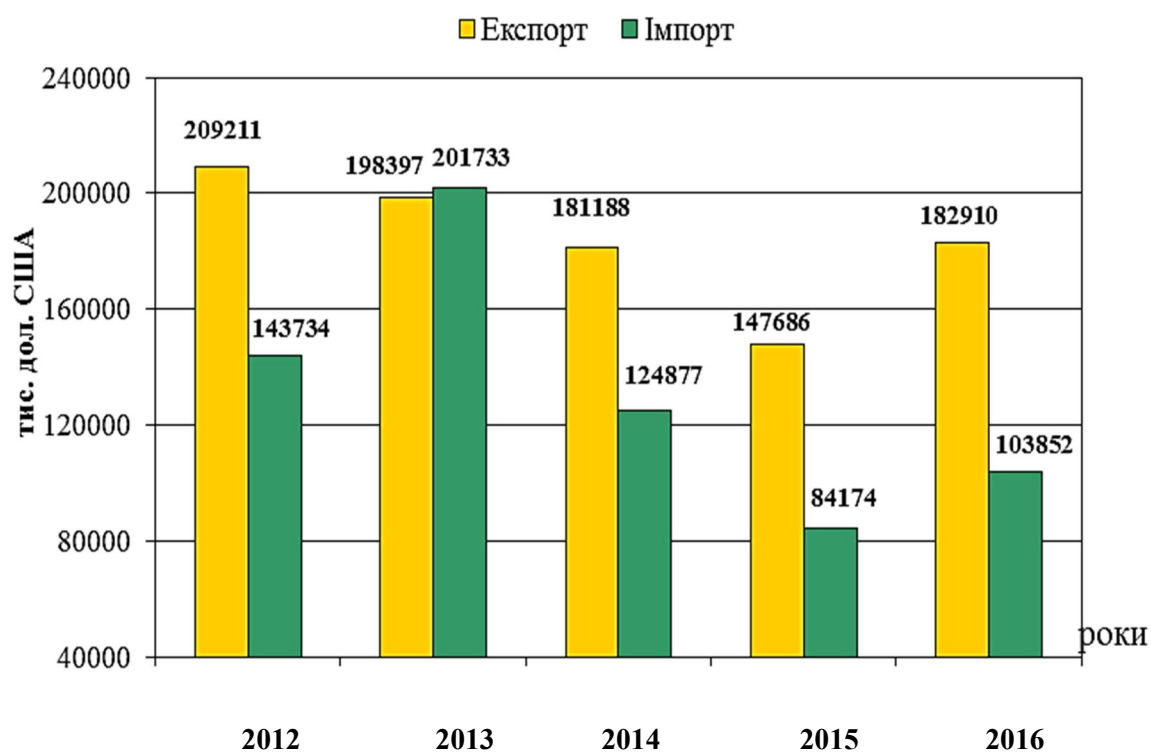
1. Борейко В. І. Перспективи виробництва будівельних матеріалів в Україні / В.І. Борейко, М.Ю. Притула // Збірник наукових праць. Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. – 2011. – Випуск XVII, № 4. – С. 64-71.
2. Губіна М. В. Основи містобудівного менеджменту і моніторингу. — К.: Видавництво «Вища Школа», 2012.
3. Дзяд О. В. Фінансові аспекти інноваційної політики ЄС / О. В. Дзяд // Фінанси України. – 2015. – № 5. – С. 140–146
4. Зубенко В. О. Визначення пріоритетності реалізації інноваційних проектів / В. О. Зубенко // Комунальне господарство міст : наук. зб. – Вип. 80. – К. : Техніка, 2008. – С. 38–45.
5. Коваль В. Б. Прогноз тенденцій ринку будівельних матеріалів для внутрішнього облаштування в 2015 році. / В.Б. Коваль // Збірник доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Сухе будівництво: товарознавчі аспекти розвитку галузі». – К., 2012. – С. 162-167. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Микитюк П. П. Аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств : монографія / П. П. Микитюк. – Тернопіль : ТНЕУ, 2009. – С. 7–53.
7. Терпелюк Я. О. Цегла – історія, характеристики і особливості. / Я.О. Терпелюк // Студентський науковий вісник. — Луцьк, 2016. — Серія. — С. 262- 268.
8. Коломієць М. І. Особливості розвитку ринку будівельних матеріалів України [Електронний ресурс] // Економічний форум . - 2013. - № 3. - С. 19-23. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecfor_2013_3_4.pdf
9. Кривенко П.В. Будівельне матеріалознавство./ П.В. Кривенко \Ліра-К, 2015. — 624 с

10. Світова статистика об'єктів продажу будівельних матеріалів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.santaflat.ru/mirovaya_statistika.php
11. Надтока Т. Б. Удосконалення організації та управління збутовою діяльністю посередницьких підприємств на ринку будівельних матеріалів / Надтока Т. Б., Лигіна О.О. // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. - №5, Т.4. – С. 100-103.
12. Новак А. Як підняти українську економіку : монографія / А. Новак. – К. : Торонто, 2013. – 344
13. Постанова Кабінет Міністрів України “Прогноз розвитку житлового будівництва на 2014–2016.” № 1347 від 27.08.2014.
14. Тарасенко Ю. И. Тенденції будівельного ринка України // Архитектура і будівництво. — Сімферополь. 2013. — № 46(3).
15. Тищенко А. Н. Оцінка конкурентоспроможності ринку будівельних матеріалів / А. Н. Тищенко, Ю. А. Тараруєв // Бизнес Інформ. – 2009. – №3. – С. 32–36
16. Россіхіна О.Є. Вплив конкурентоспроможності продукції на конкурентоспроможність будівельного підприємства. // Економіка підприємства та управління виробництвом. – 2011. – С. 88–91.
17. Сорока І.В. Інфраструктура товарного ринку: Навч. посібник/під ред. д-ра екон. наук, проф. І.В.Сороки. - К.: НМЦВО МоїН України, НВФ «Студцентр», 2012. – С. 98–91.

Додаток А

Таблиця А.1

Динаміка обсягів зовнішньої торгівлі України
будівельними матеріалами за 2012 – 2016 рр.

Додаток Б

Таблиця Б.2.

Типізація товарів будівельного ринку України

Виробництво і торгівля		Послуги	
Статистична класифікація	Ринкова (маркетингова) класифікація	Статистична класифікація	Ринкова (маркетингова) класифікація
Цегла	Матеріали та вироби природного походження	Підготовка ділянок	Архітектура, дизайн, проектування
Шпалери		Цивільне будівництво	Інжиніринг
Будівельна хімія	Будівельна хімія	Обладнання будівель	Будівництво малоповерхового індивідуального житла
Обладнання, інструмент	Обладнання, інструмент		Будівництво багатопверхового індивідуального житла
Скло, пластик	Кераміка та сантехніка	Оздоблення	Адміністративне будівництво
Кераміка та сантехніка	Продукти деревообробки	Оренда обладнання	Промислове будівництво
Цемент, вапно, бетон	Металоконструкції		Оздоблення
Вироби з бетону та гіпсу	Покрівля та ізоляція		Окремі види робіт
Деревообробка	Опалення, водопостачання і кондиціонування		
Обробка каменю	Освітлення, електротовари		
Металоконструкції	Вікна та двері		
Опалення та вентиляція	Покриття для підлоги, стін та стелі		
Освітлення			

Додаток В

Таблиця В.3.

Виробництво найважливіших видів будівельних матеріалів в Україні

Продукція	2012	2013	2014	2015	2016
Цемент, тис. т	21612	22700	15000	11400	7,6
Вапно, тис. т	1807	2905	1245	991	736
Гіпс, тис. т	881	1014	434	243	130
Шифер, млн. умовних плит	1170	1463	1492	—	—
Стінові матеріали, млн. шт. умовних цеглин	13100	15936	12411	9163	6117
М'яка покрівля, млн. м ²	294	282	79	67	65
Скло віконне, млн. м ²	39,9	52,3	37,4	23,4	22,9
Збірні залізобетонні конструкції, тис. м ³	20117	23310	15278	8501	5630